

TREBALL DE FI DE GRAU EN TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

Departament de Traducció i Comunicació

TÍTOL

**Fraseologia de la mà d'Erich Kästner:
Anàlisi i proposta de traducció al català del relat
*Sebastian ohne Pointe***

Autora: Clàudia Castelló Quilis

Tutora: Heike van Lawick Brozio

Data de lectura: Juny de 2019

Resum:

Sebastian ohne Pointe d'Erich Kästner és un relat de to satíric, exemple dels textos que es recollien al *feuilleton* alemany de l'època de la República de Weimar. L'objectiu d'aquest treball és oferir una proposta de traducció al català, tot centrant-se en la fraseologia, tret distintiu d'aquest relat. Aquest text del 1929 narra com Sebastian Stock té dificultats a l'hora de conversar, és per això que tracta de contrarestar eixa mancança amb fraseologismes i jocs de paraules per a impressionar el públic que ha d'escoltar-lo. Però cap dels seus propòsits retòrics té èxit.

Per dur a terme la traducció s'ha proposat un encàrrec fictici. A continuació, s'ha seguit l'anàlisi pretranslativa que proposa Nord (2012), el model del procés traductor de Nord (1996) adaptat i el model d'anàlisi fraseològica de Marco (2013).

En definitiva, s'hi estudia la faceta menys coneguda de l'autor; Kästner per a adults, i s'obri una línia d'investigació que pot recuperar-se en el futur.

Paraules clau:

Feuilleton; fraseologismes; República de Weimar; *Sebastian ohne Pointe*; traducció.

En aquest treball s'han seguit les normes del sistema autor-any Chicago.

Índex

1	Introducció.....	4
2	Dades de contextualització de l'obra	6
2.1	Autor i obra.....	7
3	El feuilleton alemany.....	9
4	Encàrrec de traducció	11
5	Fases del procés translatiu	12
6	Anàlisi pretranslativa.....	14
7	Text traduït	17
8	Anàlisi traductològica.....	21
8.1	Problemes pragmàtics de traducció (PPT).....	21
8.2	Problemes culturals de traducció (PCT)	22
8.3	Problemes lingüístics de traducció (PLT).....	22
8.3.1	Camp semàntic de la metalingüística	22
8.3.2	Professions poc habituals i elements relacionats.....	23
8.3.3	Cinegrames.....	24
8.3.4	Gal·licismes.....	24
8.4	Problemes extraordinaris de traducció (PET)	25
9	Conclusions	28
	Bibliografia.....	29
	Annexos.....	31
	Text Base	31
	Publicació original	35

1 Introducció

L'objecte d'estudi d'aquest treball és la traducció a l'alemany del relat *Sebastian ohne Pointe* de l'escriptor Erich Kästner. També s'hi documenta l'anàlisi del procés traductor, tot tenint en compte els problemes de traducció que presenta el text base (TB), així com les tècniques de traducció emprades per a resoldre'ls.

Se sol reconèixer Kästner per haver escrit llibres per als més menuts. A la base de dades de traduccions de llibres de l'UNESCO, *Index Translationum*, consta que totes les obres de l'autor que s'han traduït al català, ja siga oriental o occidental, a Espanya són novel·les infantils i juvenils. És per això que en aquest treball s'ha considerat adient donar accés al públic catalanoparlant a la versió, potser, més madura de Kästner.

Es tracta d'un relat de to satíric que pertany al període d'entreguerres alemany, publicat al setmanari *Jugend*. Aquest estil de text junt amb ressenyes de viatges, assajos i poemes, nodrien la secció de cultura, anomenada *feuilleton*, dels periòdics alemanys de l'època.

Sebastian Stock, el protagonista del relat, té per costum planejar les converses a la ment per anticipar la resposta dels seus interlocutors perquè la conversa l'atemoreix. La trama de la història és el resultat de l'ús poc convencional que Sebastian Stock fa de la fraseologia per tal de contrarestar les dificultats que té per conversar. És per això que s'ha posat l'èmfasi a l'anàlisi d'aquelles unitats fraseològiques (modificades) que el personatge principal tracta d'utilitzar per fer gala del seu repertori lingüístic i que fan que canvien els esdeveniments.

El treball està estructurat de la següent manera: en primer lloc es presenta el context de producció contemporani a l'autor (capítol 2), així com, informació sobre Kästner i la seua obra (subcapítol 2.2). A continuació, es fa referència al *feuilleton* alemany (capítol 3) i es presenta l'encàrrec de traducció (capítol 4). S'ha seguit la proposta del procés translatiu de Nord (1996) adaptada (capítol 5) i l'anàlisi pretranslativa (Nord 2012) (capítol 6) recollida en forma de taula. El text meta es troba a continuació (capítol 7) i va seguit de l'anàlisi traductològica (capítol 8), seguint la proposta de Nord (2012, 184-186), d'alguns dels problemes de traducció que apareixen al text (subcapítols 8.1, 8.2, 8.3) tot parant atenció a l'anàlisi de les unitats fraseològiques recollida als problemes de traducció extraordinaris (subcapítol 8.4). Per últim, s'inclou una reflexió final (capítol 9).

Aquest treball segueix l'estil bibliogràfic Chicago. S'ha considerat adequat utilitzar-lo perquè, d'una banda, apareixen els noms desplegats cosa que dona visibilitat a les autores i els autors que es dediquen a la investigació i la divulgació científica. D'altra banda, tenint en compte que l'estudi de la traducció i la interpretació és relativament nou i experimenta una evolució constant, és ben útil que l'any de publicació se situe abans del títol de l'obra.

2 Dades de contextualització de l'obra

Conèixer amb certa profunditat el context de l'autor és clau per esbrinar «quin és el sentit últim del text» (Marco 2002, 87). És per això que, a continuació, s'hi mostra una breu descripció dels esdeveniments que s'han considerat més representatius del context de producció.

La República de Weimar fou un període en la història d'Alemanya que tingué l'inici l'any 1918 i finalitzà l'any 1933. Marcà el començament d'una etapa decisiva per a Europa, just entre els grans conflictes mundials del segle XX.

El 19 de gener de l'any 1919 se celebraren les primeres eleccions lliures a Alemanya. La participació fou del 83% i les dones pogueren exercir el dret a vot per primera vegada. Com que Berlín, en aquell moment, no propiciava l'ambient adequat perquè es reunira l'Assemblea Nacional constituent, ja que es temia que pogueren haver-hi revoltes, es van traslladar a Weimar (Turíngia). Aquesta ciutat dóna nom a la República que convertí Alemanya en una democràcia parlamentària (Planet Wissen).

Aquest model de societat, nou a Alemanya, patí una crisi econòmica i política, acompanyada per intents de cops d'estat als seus inicis (1918-1923). Els anys següents vingueren marcats pels «feliços anys vint» (1924-1928) i, finalment, l'ascens de Hitler al poder significà la desfeta de la República (1929-1933). Al llarg d'aquests anys, les arts plasmaren a la perfecció els conflictes de la societat (Literatur Welt).

Berlín, una metròpoli jove, va ser el centre de la cultura i dels costums moderns. Una ciutat on la dificultat i la renovació confluien per veure com l'art, la literatura, el teatre, el cine i la premsa esdevenien referents d'una nova era en els anys previs a l'auge del nacionalsocialisme.

La *Neue Sachlichkeit* o Nova Objectivitat fou el corrent artístic més representatiu de l'època. Aquest terme s'utilitzà per primera vegada per a una exposició de pintura moderna en Mannheim (Baden-Württemberg), l'any 1925 (Deutsches Historisches Museum).

Els escriptors conrearen la prosa, ja que consideraven que es prestava a experimentar perquè no està subjecta a cap mena de convenció formal. Es tracta de narracions amb càrrega filosòfica, històrica, social, i psicològica. Alguns dels temes principals que empraven els autors eren: la gran ciutat, el treball i l'atur, la vida diària i la tecnologia, entre altres (Literatur Welt). En definitiva, allò que proposava la Nova Objectivitat era rebutjar l'expressionisme per abraçar, en el seu lloc, la cultura de masses

i el realisme social. Parlem d'una època d'industrialització i entusiasme per la tecnologia. La sàtira fou el mitjà que diversos autors, com ara Tucholsky o Kraus, empraren per a traure-li la careta a una societat sumida en l'idealisme.

Els escriptors decidiren organitzar-se per tal de fer front a la privació de llibertat d'expressió. Un dels grups més destacats de l'època que advocava a favor de la pau mundial i estava en contra del racisme fou el Club PEN (Pen international).

Finalment, la crisi econòmica de l'última etapa de la República esdevingué el brou de cultiu per a l'auge incipient del nazisme. Amb Hitler al cap del país, la República de Weimar veié la fi. Diversos artistes hagueren d'emigrar per no suportar personalment la represàlia del règim, però les seues obres sí que l'havien de patir. La censura s'impartia a les places de les ciutats on es cremaven totes les obres que es consideraven contràries a la ideologia imposada en aquell moment (Schumann 2013).

A continuació, amb l'ocupació de Polònia per part d'Alemanya l'any 1939, la Segona Guerra Mundial esdevingué una realitat i fins que, l'any 1945, no es declarà la fi de les hostilitats. Els judicis de Nuremberg foren un esdeveniment clau per a condemnar els crims de guerra (Planet Wissen).

Després de la fi del conflicte mundial, Alemanya va quedar dividida en quatre blocs i el mur que s'edificà a Berlín es convertí en símbol de la divisió ideològica de la Guerra Freda (1945-1991).

2.1 Autor i obra

Erich Kästner va nàixer l'any 1899 a Dresden (Saxònia, Alemanya). Veié la guerra amb els seus propis ulls, ja que hagué de servir un temps al regiment d'artilleria. Estudià Filologia Alemanya, Història i Filosofia a les universitats de Leipzig, Rockstock i Berlín (Uzcanga 2016, 279). A més, la tesi que escrigué a la fi de la seua trajectòria universitària sobre *Friedrich der Große und die deutsche Literatur* (Frederic el Gran i la literatura alemanya) influí les seues obres. Per exemple, al relat *Verkehrt hier ein Herr Stobrawa?* hi apareix una referència a Frederic el Gran, rei de Prússia: *Unter ihrem komischen Husarenhütchen steckt ein Gesicht, das dem Alten Fritz nachgemacht ist.*

Començà per publicar crítiques de teatre al *Neue Leipziger Zeitung* i l'any 1927 es traslladà a Berlín per dedicar-se al periodisme de manera independent. Prompte aparegueren els seus articles literaris i polítics als periòdics més prestigiosos de la ciutat: *Berliner Tageblatt*, *Vossische Zeitung* i *Die Weltbühne*. Conreà, a més, el gènere

de la poesia, però realment fou aclamat per les obres que dedicà als més menuts. La seua novel·la infantil més famosa i que tingué una gran recepció va ser *Emili i els detectius*. Aquesta obra es traduí a vint-i-quatre llengües i també se'n feren diverses adaptacions per al cinema. Kästner visqué de primera mà la crema de llibres a la Plaça de l'Òpera de Berlín, el 10 de juny de l'any 1933 (Schumann 2013).

A la fi de la Segona Guerra Mundial, es portaren a terme els judicis de Nuremberg per tal de condemnar els crims de guerra. Erich Kästner i Ernest Hemingway formaren part dels 350 periodistes que havien sigut seleccionats per presenciar els processos. A la primavera de l'any 1945, després de la guerra, decidí traslladar-se a Munic i esdevingué director del *feuilleton* que publicava el periòdic *Neue Zeitung*. Fou president del Club PEN i, finalment, obtingué el Premi Hans Christian Andersen l'any 1960. Erich Kästner va morir el 29 de juliol de 1974 (Erich Kästner Museum).

3 El *feuilleton* alemany

El *feuilleton*, literalment «fullet», era una secció dels periòdics on es publicaven escrits com ara relats de viatges, ressenyes literàries, assajos i poemes, entre altres. Amb el pas del temps esdevingué un «suplement cultural». A Alemanya, aquest gènere de masses oferia articles que es troben a cavall entre el periodisme i la literatura. Com recull Uzcanga (2016, 11), els trets característics d'aquests articles literaris son:

Estilo ligero y coloquial, gusto por el juego de palabras y la ocurrencia, mezcla de lo concreto y lo difuso, de mundanidad y transcendencia, marcado subjetivismo, libre divagación, búsqueda de la complicidad del lector, aptitud para tocar su fibra nostálgica y localista [...], y a su vez para enfrentarle con los temas más actuales y candentes, sin rehuir asuntos espinosos como las disputas políticas o los conflictos sociales.

Al període d'entreguerres el *feuilleton* recupera presència. En principi, la censura ja no hi era a l'ordre del dia, almenys sobre el paper, i la premsa esdevingué el motor cultural de la societat. En aquell moment, Berlín esdevingué el «centre cultural» (Uzcanga 2016, 12) dels països de parla alemanya. Foren molts els escriptors que anaren a la ciutat «atrets per la capital prussiana» (Uzcanga 2016, 12). Llavors, es tracta d'escriptors com ara Kurt Tucholsky o Thomas Mann que es dediquen a publicar els seus articles literaris a la premsa. És per això que parlem de treballs de «gran qualitat literària i diversitat (Uzcanga 2016, 12)». Aquests textos descriuen a la perfecció la situació que es vivia en l'època de la República de Weimar, una època convulsa i d'esperança al mateix temps.

No obstant això, l'ascens del nacionalsocialisme va truncar el desenvolupament d'aquestes publicacions. La censura de la mà de Josepf Goebbels comportà que molts dels escriptors cessaren la seua tasca. La crema de llibres de l'any 1933 i el fet que s'elaboraren llistes negres va fer que molts autors optaren per l'exili. Després de la Segona Guerra Mundial, aquest gènere es continuà conreant però en menor mesura.

Segons Uzcanga (2016, 13), el *feuilleton* perdura en l'actualitat camuflat a les columnes o als blogs literaris, però ja no gaudeix del *Pointe* o enginy dels feliços anys 20.

D'acord amb Lawick (2009, 311) podem considerar el *feuilleton* o assaig periodístic (o la columna d'opinió) com a subgènere de l'assaig. I presenta aquestes marques:

Podem trobar estratègies comunicatives (menys que en textos argumentatius més llargs), estil dialògic (que busca involucrar el lector), connectors variats (especialment de tipus adversatiu, condicional i concessiu) que assenyalen l'estructura lògica del text, incisos, marques de modalitat subjectiva i recursos retòrics diversos [...]. De vegades apareix combinada amb la ironia [...].

Com s'ha esmentat més amunt, aquests textos acostumen a utilitzar fraseologia i jocs de paraules. Tenint en compte que aquest és un tret característic, s'hi revisen les tècniques de traducció de jocs de paraules i fraseologia proposades per Marco (2013, 168-169) (vegeu 8.4). Pel que fa als cinegrames (vegeu 8.3.3), s'ha utilitzat l'estudi realitzat per Lawick (2018).

4 Encàrrec de traducció

Plantejar un encàrrec de traducció és clau per discernir cap a quina direcció s'ha de portar la traducció.

A continuació, es proposa un encàrrec de traducció fictici que estableix els requisits que s'espera que el text meta complisca basat en Nord (2012):

Taula 1. Encàrrec de traducció.

Títol i autor del TO	<i>Sebastian ohne Pointe</i> d'Erich Kästner
Revista, data i lloc de publicació del TB	<i>Jugend: Münchner illustrierte Wochenschrift für Kunst und Leben</i> (nº9), 23 d'abril de 1929 Munic
Número de paraules del TB	1.297
Títol TM	Sebastian cap-de-gràcia
Client	Edicions del País Valencià SA
Motiu	El diari alemany <i>Der Spiegel</i> ha publicat un especial en commemoració del setmanari <i>Jugend</i> . Aquest inclou un recull de textos d'autors com ara Kurt Tucholsky o Erich Kästner. El setmanari <i>El Temps</i> , com que treballa amb <i>Der Spiegel</i> , ha fet un encàrrec de traducció perquè els lectors catalanoparlants hi tinguin accés.
Destinatari	Lector objectiu del setmanari <i>El Temps</i> . Estarà disponible tant a la web com en paper. No cal maquetació.
Data de publicació del TM	23 d'abril de 2019, Sant Jordi

5 Fases del procés translatiu

Tradicionalment els estudis traductològics han presentat la traducció com un procés de dos fases. No obstant això, Christiane Nord (2012) proposa el model circular per tal d'incloure-hi l'anàlisi pretranslativa. Hi ha quatre fases: 1) anàlisi de l'encàrrec de traducció; 2) anàlisi del TB; 3) transferència, i 4) redacció. A diferència dels altres models, al model circular totes les fases estan connectades entre sí i són interdependents. Així doncs, quan finalitza el procés, la persona que ha traduït el text comprova que el resultat final compleix amb l'*skopos* que s'havia formulat a l'encàrrec translatiu (Nord 2012, 42-47).

En aquest cas s'ha considerat adient recuperar el model circular del procés traductor de Nord (1996, *apud* Lawick 2009, 16). S'ha recorregut a aquesta versió perquè la *fase de documentació (Recherche)* és inherent a tots els passos. I com que amb aquest model, al donar un pas endavant, sempre es reflecteix els anteriors, la documentació és part activa del procés. Amb la proposta de Nord (2012, 46) es mostra com es pot integrar l'anàlisi translativa al procés traductor. S'entén que a la fase d'aquesta anàlisi poden identificar-se els problemes de traducció, però cal la documentació per resoldre'ls. Pel que fa a la *fase de revisió i control de qualitat*, cal establir una fase que se centre en analitzar el producte final. En aquest pas també es podria comprovar si el TM compleix amb l'*skopos*, ja que Nord no recull aquesta acció com a fase principal del model circular.

Ací es mostren ambdós processos:

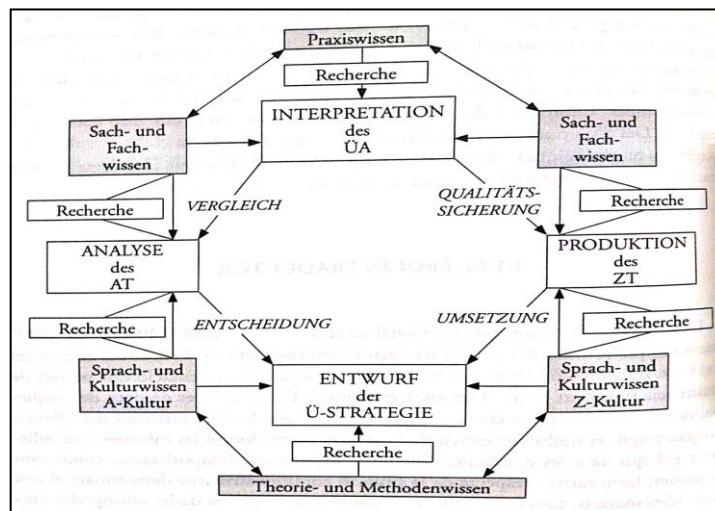

Figura 1. Model procés traductor circular (Nord 1996, *apud* Lawick 2009, 16)

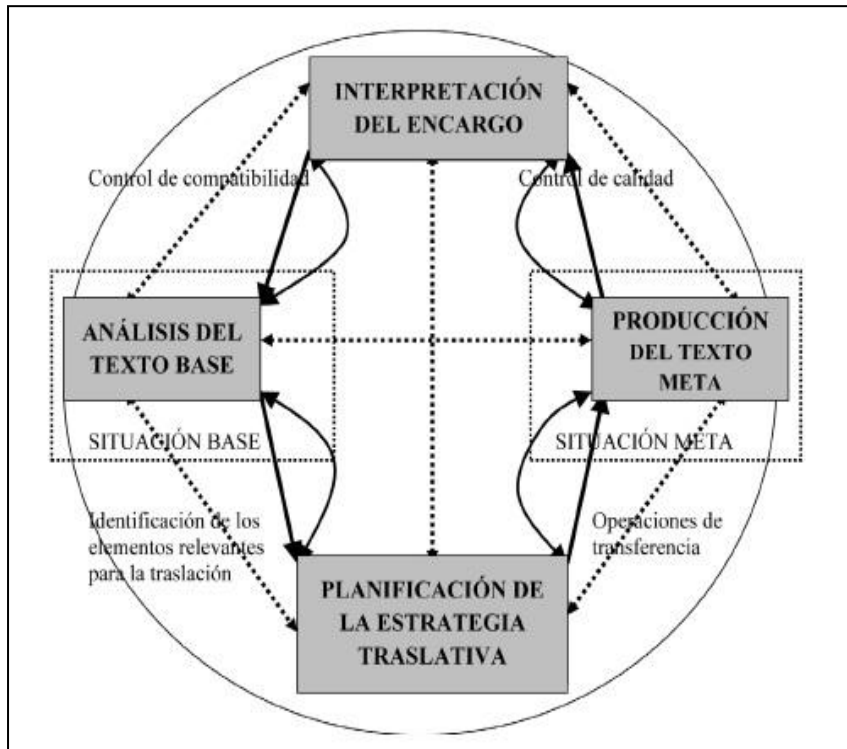

Figura 2. Model procés traductor circular (Nord 2012, 46).

Per tant, la proposta del procés translatiu que s'ha seguit, d'acord amb allò exposat més amunt, és la següent:

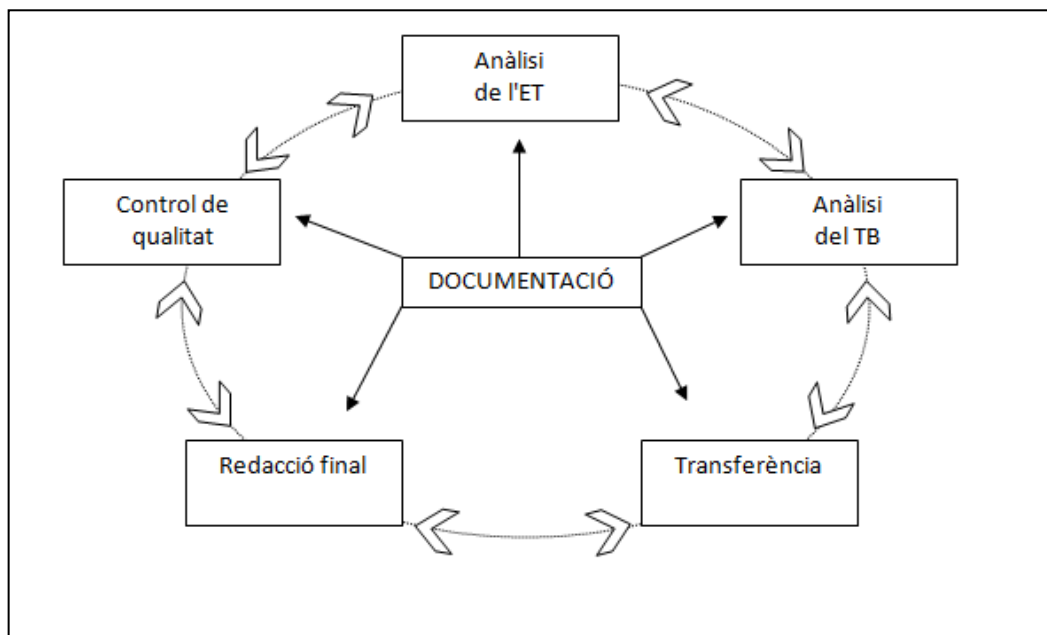

Figura 3. Model Nord (1996) adaptat.

6 Anàlisi pretranslativa

El model que proposa Nord (2012, 167-168) per a dur a terme l'anàlisi textual pretranslativa permet estructurar de manera clara, ordenada i descriptiva els aspectes que cal tenir en comptes en aquesta fase del procés translatiu. Encara que ací s'analitzen tots els aspectes dels tres factors per dur a terme la tasca completa, Nord emfatitza que no cal emplenar-los tots; l'encàrrec de traducció és qui en determina la importància de cadascun (Nord 2012, 169).

Taula 2. Anàlisi pretranslativa: factors extratextuals.

	ANÀLISI DEL TB	TRANSFERÈNCIA	PERFIL DEL TM
A. FACTORS EXTRATEXTUALS			
EMISOR	E: <i>Jugend: Münchner illustrierte Wochenschrift für Kunst und Leben</i> P: Erich Kästner	Canviar l'emissor i afegir nom i cognoms de la traductora	E: El Temps P: Erich Kästner, Clàudia Castelló Quilis
INTECIÓ	Entretenir el lector i criticar la societat del moment (relat satíric)	La crítica s'ha de fusionar amb l'entreteniment, ja que l'època de recepció de l'obra és diacrònica.	El pes recau en l'entreteniment.
RECEPTOR	Adults alemanys que viuen a Munich l'any 1929	Compensar dèficits de bagatge cultural. Mantenir l'estil.	Adults catalanoparlants lectors del setmanari <i>El Temps</i> .
MITJÀ	Inclòs a una revista acompanyat d'una il·lustració. Escripura <i>Sütterlin</i> .	-	Revista i web però l'encàrrec no demana maquetació.
LLOC	Rec.: Munic	-	Rec.: Als Països Catalans.
TEMPS	prod.: 1926 rec.: 1929	Utilitzar lèxic contemporani de la LB en la LM	prod.: 2019 rec.: 23 d'abril 2019
MOTIU	Motiu cultural	-	Commemoració del setmanari <i>Jugend</i> a <i>El Temp</i> .

FUNCIÓ	Correspon a la intenció.	Correspon a la intenció.	Correspon a la intenció.
--------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Taula 3. Anàlisi pretranslativa: factors intratextuals i efecte comunicatiu.

	ANÀLISI DEL TB	TRANSFERÈNCIA	PERFIL DEL TM
B. FACTORS INTRATEXTUALS			
TEMA	Episodis de la vida del personatge fictici Sebastian Stock relacionats amb l'ús fraseologia.	Mateixa relació amb el tema que el receptor del TB.	Mateix tema (quotidianitat i fraseologia)
CONTINGUT	Contingut fictici inspirat en la realitat del moment	Mantenir el contingut	Mateix contingut que al TB
PRESUPOSICIONS	Coneixement previ del significat de les unitats fraseològiques.	Parar cura a les tècniques de traducció per mantenir l'efecte.	Text comprensible adaptant els fraseologismes.
COMPOSICIÓ	Títol i nom de l'autor més 21 paràgrafs. Connectors que mantenen l'ordre cronològic. Verbs en passat	Seguir el fil de l'ordre cronològic i mantenir la macroestructura.	D'acord amb l'encàrrec se seguirà el l'estructura bàsica del text ja que després es maquetarà.
ELEMENS NO VERBALS	-	-	-
LÈXIC	-Camp semàntic: fraseologia -Professions poc actuals -Expressions fraseològiques -Gal·licismes	-Buscar una xarxa de paraules equivalents per a mantenir el camp semàntic. -Buscar les expressions fraseològiques adients per mantenir l'efecte -Buscar un equivalent	Aplicar els resultats obtinguts tenint en comptes que siga un lèxic fàcil de reconèixer pel receptor tot mantenint l'efecte.

		semblant de professions potser anacròniques -Buscar proposta de traducció per als gal·licismes	
SINTAXI	Combina frases extenses amb frases curtes. Sintaxi típica de l'alemany.	Adaptar a la cultura meta sense perdre l'estil.	Sintaxi convencional
SUPRA-SEGMENTACIÓ	Marques d'estil directe i indirecte que segueixen la convenció ortotipogràfica de l'alemany.	Adaptar la convenció.	Utilitzar la convenció ortotipogràfica de la llengua meta.
C. EFECTE COMUNICATIU			
EFECTE	Divertiment i reflexió de la situació contemporània l'autor	<i>skopos</i> : correspon a la intenció	Fer un tast de la literatura típica del <i>feuilleton</i> alemany.

7 Text traduït

Erich Kästner

Sebastian cap-de-gràcia

Sebastian Stock era d'allò més eloqüent; se'l podia considerar un geni de la conversa, això sí, sempre que estigués sol.

El seu turment s'anomenava conversa. Allò era una dèria, una deformació professional dels dramaturgs, de la mateixa manera que tenen la seua els teixidors de lli i els treballadors de l'àcid, els diamantistes i els rossins que s'esllomen a les mines, els mestres cervesers i els cantants d'òpera. I consisteix senzillament a haver de pensar en forma de conversa. Per descomptat que per a la gent que no ha patit mai tal suplici, aquesta breu descripció els pot sonar inofensiva. En realitat es tracta d'un tipus de paranoia, que no està lligada a cap dels complexos objectivables, sinó a una forma d'expressió molt determinada (en aquest cas, la de la conversa).

Per exemple: el pacient rep la factura del sastre. Llegeix una suma sorprenentment desorbitada, sacsa el cap, incrèdul, comença a rodar per l'habitació i parla amb el sastre qui, pareu-hi esment, no està present. Li fa greus retrets, el fa respondre (tractant d'imitar-ne la veu tot fort, mentalment), preocupat i impertinent, mentre ell pensa en noves queixes més precises. El sastre s'indigna, el client ja no pot contenir-se i, llavors, la discussió està servida.

El patiment de Sebastian Stock era més dolorós que el de la majoria dels seus companys de fatigues. En primer lloc, ell no era dramaturg i, en segon lloc, Stock alimentava l'ambició de voler convertir el patiment que guardava en secret en un talent socialment legítim. Sempre que interpretara, en la ment, els dos papers alhora (el propi i el de l'interlocutor), continuava essent el mestre. Però tan prompte com l'altre començara a existir, realment alçara la veu i, pèrfid com era, respongués de forma completament diferent de com Stock li havia apuntat en silenci, llavors el fracàs arribava a tal punt que es feia insuportable.

Cap dany material sorgia d'aquell patiment. Stock era l'hereu d'una fortuna molt ben invertida. Només en aquells anys en què, el que més segur semblava, més enganyava, aquell patiment en una ocasió li passà factura. L'havien recomanat a un banquer, qui es trobava en condicions de procurar-li un lloc de treball on no podia llançar res a perdre sinó, més bé, tot el contrari, guanyar alguna cosa. Doncs bé, aquest

magnat de les finances, de cognom Frank, el convidà a sopar. El més probable haguera estat que, a l'hora del cafè, s'hi haguera verbalitzat l'assumpte del lloc de treball..., però Sebastian Stock va marxar a mitjan sopar.

Molt abans que haguera pogut acceptar la invitació, havia planejat com havia de ser la seua actuació. A la Sra. Frank, amb qui ja havia parlat per telèfon, volia dir-li: «Senyora, disculpe que fins ara haja tingut el plaer de trobar-la sols acústicament», i a l'home, en cas que aquell li volguera passar el pa (ja s'encarregaria ell què allò ocorreguera): «Moltes gràcies, ja em farà guanyar-me el pa».

Estava ben pagat d'aquests jocs de paraules i esperava que donaren resultat. Per descomptat que ell mateix havia pensat quines expressions facials havia de fer i les havia posades en pràctica davant l'espill. Volia adobar l'enginyós comentari adreçat a la Sra. Frank amb un somriure sofisticat i desenfadat, i esperava que el comentari dedicat al director fora particularment eficaç si l'acompanyava d'un gest fent l'ullet d'una manera especialment prolongada.

Però les coses anaren d'una altra manera. Quan entrà a la llar dels Frank, el sortí a trobar una dona elegant i imponent. Ell va fer una reverència impecable i digué, amb el somriure sofisticat i desenfadat que havia practicat, tot i que l'havia paralytitzat un poc:

—Senyora, disculpe que fins ara haja tingut el plaer de trobar-la sols acústicament.

La dona el va mirar amb ulls d'escepticisme i li explicà que havia de disculpar els amfitrions un instant i que fora tan amable d'esperar al despatx del senyor director.

Sebastian assentí de manera automàtica i anava a les palpentes tocant les parets, com si fora un invident, rere la dona de govern. Durant cinc minuts, es quedà dret al costat de la finestra d'una cambra que feia olor de cuir i començà a pensar amb desesperació si havia de tornar a intentar-ho amb la vertadera senyora de la casa, la Sra. Frank. No s'acabava de decidir. Però quan aparegué el matrimoni, s'engolí els fraseologismes i es comportà amb bastant poca traça, perquè tenia el cap en un altre lloc. S'assegueren a taula. Sebastian preparà el segon colp mestre que ell jurà que no havia de fallar. És comprensible que parlara poc, que menjara encara menys i, en lloc d'això, es quedara mirant tan fixament la panera d'argent que cridà l'atenció del Sr. Frank.

De sobte, la panera d'argent entrava en el camp visual de Sebastian, cada vegada la tenia més a prop. I com si provinguera de la profunditat de l'abisme, escoltà:

—Benvolgut Sr. Stock, ja el faré guanyar-se el pa; de moment, si vol servir-se'n d'aquest?

No es pot dir que fora una mostra de tacte, precisament. Però havia estat, tal vegada, la mirada de Sebastian la que ho havia provocat? En qualsevol cas, semblava com si un llamp l'haguera partit en dos. Es posà roig com una tomata, tussí i de tan indignat com estava, pel fet que li hagueren furtat les paraules, s'oblidà d'agafar pa. Frank el mirà amb sorpresa i sostingué la panera sobre la taula amb paciència de sant. Llavors, fou el seu torn de molestar-se i comentà amb doble sentit:

—Em rebutja l'oferiment, Sr. Stock?

Frank i la seua esposa menjaren amb més rapidesa del que la seua gana els permetia, per tal de no haver de mirar el seu estrafolari convidat. Sebastian començà a sentir-se molest amb si mateix. Tenia febre i notava com una vergonya avinagrada, al seu interior, creixia, a la qual res ni ningú no es resistiria.

Alguna cosa havia d'ocórrer. La veu li tremolava com si estigués dient l'última voluntat: —Senyora, disculpe que fins ara haja tingut el plaer de trobar-la sols acústicament...

Frank i l'esposa creuaren mirades i rigueren durant uns tres minuts. Ella cridava de delit i nerviosisme, i l'expressió del seu rostre, de tant en tant però no prou, suplicava una excusa. Digué amb brusquedat:

— Sí... la dona de govern... m'ho ha contat... és una cosa... tan graciosa!

Després continuà xisclant amb moderació, mentre el marit es feia palmellades a les cuixes tot cridant:

—Per l'amor de Déu! Benvolgut Sr. Stock!... D'on ha tret semblant bajanada?

Sebastian es posà dret tot d'una, murmurà alguna cosa i sortí del menjador. A continuació, de la casa.

Finalment, se n'anà de viatge per provar l'efecte d'aquest últim remei. El seu propòsit retòric per fi, per una vegada, tindria efecte, i això serviria per produir-li la pitjor desgràcia.

S'allotjava a un gran hotel de muntanya, al llarg del dia eixia a passejar, a la nit, després del sopar, s'asseia a una de les taules del vestíbul i contemplava tothom com si una reixeta el separara de la resta. Mirava com bevien i ballaven, com coquetejaven o fins i tot com criaven amb penes i treballs la passió. Així passà una setmana. I la soledat començà a oprimir-lo.

Una nit, va veure entre els clients un tal Sr. Urban, a qui coneixia sols de vista, de la seua ciutat natal. Urban s'assegué amb la filla en una taula apartada i es perdé darrere els fulls d'un periòdic. El cor li va fer un salt. El seu anhel de companyia s'havia tornat indomable i els fraseologismes començaren a fer-li voltes al cap. Per fi el rostre se li il·luminà. Semblava que havia trobat la paraula redemptora, extraordinària.

Quan la banda començà a tocar una peça de ball, es posà en peu i es dirigí cap al racó on el Sr. Urban i la filla s'avorrien. Sebastian els dedicà una reverència. N'estaven contents. I encara abans que pogueren badar boca, els cegà amb un somriure sorneguer que mai arribà a la fi; després, mentre feia una altra reverència, però, aquesta vegada, dedicada sols al pare, digué amb èmfasi:

—Estimat Sr. Urban, puc demanar-li la mà de la seua filla?

No volia dir res més que: «puc traure-la a ballar?». Ningú posaria això en dubte. Urban, tanmateix, fingia no saber, o resulta que realment no tenia ni idea de la dèria de Sebastian? El fustaire Urban es posà dret, li va fer una palmada forta al muscle i exclamà:

—Bravo, bravo, m'encanten les sorpreses agradables. Per favor, asseieu-vos, m'ha caigut un gendre del cel! Ha ha! Llavors vegem, Lenchen, què respons a aquesta petició tan urgent?

Lenchen Urban es va refer el pentinat i acceptà.

Qualsevol persona amb seny hauria esclarit enèrgicament aquell malentès. Però Sebastian Stock no era d'aquells. I d'aquesta manera casaren Sebastian amb una jove amb qui simplement havia volgut ballar. Des d'aleshores, passeja fent voltes dins el despatx fins i tot més sovint que abans. I quan la seua esposa, Lenchen Stock, para l'orella darrere la porta (ja no acostuma a fer-ho) sent passes que van d'aquí cap allà acompanyades de murmuris excitats i s'emporta les mans al cap.

8 Anàlisi traductològica

Tant a la fase de l'anàlisi pretranslativa com a la de transferència s'hi pot identificar allò que Nord (2012, 177) i Hurtado (2011, 288) anomenen *problemes de traducció*. Segons ambdues autores, els problemes de traducció són aquells elements que de manera objectiva dificulten la tasca de traducció.

Per tal d'agrupar els problemes de traducció que apareixen al text d'estudi, s'ha fet servir la classificació proposada per Nord (2012, 184-186) en quatre categories: a) problemes pragmàtics de traducció (PPT); b) problemes culturals de traducció (PCT); c) problemes lingüístics de traducció; d) problemes extraordinaris de traducció (PET).

Cal incidir en la categoria *problemes extraordinaris de traducció*, que Nord (2012, 186) matisa de la següent manera:

En ciertos textos base encontramos figuras estilísticas, juegos de palabras, [...], intencionalmente empleados por el autor para lograr ciertos efectos comunicativos. Los PET no suelen ocurrir en textos convencionales o estandarizados sino (casi) exclusivamente en textos literarios o textos en los que se nota la voluntad del autor.

A *Sebastian ohne Pointe* la fraseologia és l'eix del desenvolupament dels fets al relat. El personatge principal assaja a la ment les converses que tindrà posteriorment per tal d'anticipar-se. En aquest intent frustrat de tenir el control de la conversa, modifica els elements de les unitats fraseològiques. Com que l'expressió de la fraseologia no és la fixada, es considera que aquests elements han d'analitzar-se a la categoria PET que proposa Nord.

A continuació, es presenta un recull d'alguns dels problemes de traducció més habituals que s'han identificat al text d'estudi.

8.1 Problemes pragmàtics de traducció (PPT)

Com que a l'encàrrec s'especifica que no cal maquetar el text, no hi ha problemes pragmàtics que dificulten el procés traductor.

8.2 Problemes culturals de traducció (PCT)

S'ha conclòs que el text d'estudi no conté referents culturals que dificulten la comprensió del text de manera objectiva. No obstant això, amb *Mokka* s'ha optat per utilitzar la «neutralització del referent cultural amb paraules que al·ludeixen a la funció de les seues característiques externes» (Newmark 1988, *apud* Marco 2002, 208). Al català, el terme «moca» existeix i es tracta d'un cafè negre, curt i cremós. No obstant això, potser a la cultura meta la referència podria perdre's, ja que no és tan habitual parlar-ne d'aquest tipus de cafè. Per tant, el resultat d'aplicar aquesta tècnica és: «café».

8.3 Problemes lingüístics de traducció (PLT)

Com que es treballa amb dos sistemes lingüístics diferents, cal parar atenció, sobretot, a les normes de la llengua meta a l'hora de traslladar els elements lingüístics del text origen a la llengua d'arribada. (Nord 2012, 185).

A continuació, s'analitzen els problemes lingüístics que s'ha considerat més representatius:

8.3.1 Camp semàntic de la metalingüística

Un camp semàntic és un conjunt de paraules de diferents categories gramaticals que formen part d'una mateixa àrea. Al text d'estudi trobem una xarxa de paraules que fan referència a la metalingüística. En aquest cas s'ha tractat de buscar equivalències per mantenir l'efecte.

Taula 4. Proposta d'equivalents del camp semàntic de la metalingüística.

TEXT BASE	TEXT META
Dialog, en	conversa
(spielerischen) Glosse, n	jocs de paraules
Bonmot, s	enginyós comentari
Redensart, en	fraseologismes
rhetorische (Absicht)	propòsit retòric
Wort, e	paraula

8.3.2 Professions poc habituals i elements relacionats

Al començament del text hi ha una enumeració de professions típiques de l'època però, amb el pas del temps, algunes d'elles han passat a considerar-se arcaiques. Com que la intenció de la traducció no és modernitzar el text en aquest sentit, cal cercar paraules antigues que tinguen el mateix efecte. És per això, que cal recórrer a diccionaris monolingües que no siguin de veus actuals. Per contra, els diccionaris bilingües contemporanis tendeixen a oferir equivalents totals i no solen recollir paraules en desús.

A continuació s'analitza el cas de *Grubenpferd, e*: Es tracta de cavalls menuts que s'utilitzaven a les mines per fer tasques de transport entre el segle XVIII i el segle XX.

En dividir el terme compost en resulten dos elements: *Grube*, «mina» i *Pferd*, «cavall». Com que parlem d'un text de principis del segle XX, caldrà buscar una paraula no tan genèrica com «cavall» i que a més reflectisca que es tracta d'animals de treball. Al català s'han trobat dues opcions: «mula» i «rossí» recollides al *Termcat* i al *DIEC* respectivament. Malauradament, les fonts no coincideixen en les definicions. En alguns casos no s'especifica que «mula» siga un animal per al treball i, en el cas de «rossí», en algunes fonts sí que s'esmenta que es tracta d'un animal per a acomplir tasques, mentre que d'altres diuen que és un cavall «de poc vigor». En conclusió, com que es tracta d'un text literari, s'ha optat per la paraula «rossí». Al *Diccionari català-valencià-balear* s'indica, a la segona accepció, que la paraula «rossí» forma part de les faules d'Isop i si la comparem amb les entrades de «mula» no hi ha cap referència a la literatura.

Amb la paraula «mina» no hi ha dubtes, a la proposta de traducció s'ha inclòs el verb «esllomar-se» per tal de transmetre la mateixa imatge que el lector del text base rep al llegir *Grubenpferde*.

Taula 5. Anàlisi desglossada i proposta de traducció del PLT *Gubenpferd*.

TEXT BASE	TRANSFERÈNCIA	TEXT META
Grube, n = mina, mines	verb descriptiu + prep. lloc + equivalent «esllomar-se» + «a les» + «mines»	rossins que s'esllomen a les mines
Grubenpferd	equivalent amb més càrrega explicativa	
Pferd, e= cavall, cavalls	«rossí»	

8.3.3 Cinegrames

Els cinegrames són aquelles expressions lèxiques que al·ludeixen a conductes verbals convencionalitzades, preses del llenguatge textual i mímic (Burger 1976, 136, *apud* Lawick 2018, 258). L'autora fa un recull dels cinegrames que just apareixen al text d'estudi que ací s'analitza i descriu les propostes de traducció que s'han trobat mitjançant el corpus COVALT.

En aquest cas, els cinegrames *den Kopf schütteln* i *nicken* representen un problema de traducció. Com analitza Lawick (2018), sovint, les traduccions d'aquests fraseologismes són ben diverses perquè es tracta d'unitats fraseològiques polisèmiques. A més, a priori, una unitat fraseològica que s'expressi amb la mateixa gramàtica i amb el mateix lèxic, pot tenir un significat fins i tot oposat a la cultura origen i a la cultura meta.

Lawick «fent us d'un corpus paral·lel COVALT» (2018, 257) ofereix un llistat de les traduccions d'ambdues unitats fraseològiques que ha obtingut en fer la cerca. Per a la primera unitat d'anàlisi (*den Kopf schütteln*), s'ha optat per fer una combinació de dues opcions. S'ha utilitzat la traducció literal amb un adjectiu qualificatiu per combinar el significat primari (negació) amb el secundari (estranyament, sorpresa). Llavors, el resultat és: «sacsa el cap, incrèdul». Per al segon cas (*nicken*), Lawick (2018, 263) conclou que «hi predominen les expressions amb verbs de dicció», i el verb «assentir» és el que s'havia utilitzat més vegades. La proposta de traducció és la següent: «assentí».

Pel que fa a l'equivalència de gestos de negació i afirmació en les llengües alemany i català, Lawick (2018) conclou que en termes culturals pel que fa a l'afirmació, les cultures coincideixen amb més freqüència. Per contra, amb la gestualitat negativa, l'alemanya no és tan idiomàtica i al català, la varietat d'expressions, és major (Lawick 2018, 266).

8.3.4 Gal·licismes

Els gal·licismes són paraules o expressions que provenen del francès i s'utilitzen en una altra llengua. Encara que al text d'estudi apareixen diversos gal·licismes, s'ha considerat que el cas més representatiu és *Pointe* perquè apareix al títol.

En primer lloc, s'han analitzat gramaticalment els elements que formen el títol i s'ha dut a terme una traducció literal:

Taula 6. Anàlisi desglossada i proposta de traducció del títol.

ELEMENTS	Sebastian	ohne + Pointe
CATEGORÍA GRAMATICAL	substantiu, nom propi	preposició + substantiu (CCM)
TRADUCCIÓ LITERAL	=Sebastian	sense + gràcia/ enginy

Pel que fa al nom, s'ha decidit mantenir-lo. D'acord amb l'encàrrec, la traducció formarà part d'un especial per la commemoració del setmanari alemany *Jugend*. Amb açò, s'evidencia que el text prové d'una cultura diferent a la del lector meta, així que, es desestima l'opció d'adaptar tant el nom del protagonista, com dels personatges secundaris.

En el cas d'*ohne Pointe*, com que la construcció més idiomàtica en català és «no tenir gràcia», opcions com ara «sense gràcia», a priori, no funcionen. Altrament, cal tenir en comptes que el títol és curt, sols compta amb set síl·labes i *ohne Pointe* funciona com una unitat.

La proposta que es considera adient d'acord amb els arguments exposats és trobar una construcció amb el mateix significat però en què cap dels elements no siga un verb. L'opció que es proposa és: «cap-de-gràcia». S'inclouen els guionets per tal d'emular l'efecte dels mots compostos. D'aquesta manera convertim els tres elements en una unitat fraseològica, equivalent d'*ohne Pointe*.

8.4 Problemes extraordinaris de traducció (PET)

L'efecte del relat recau completament en l'ús que el personatge principal fa de la fraseologia i dels jocs de paraules. La preocupació de Sebastian Stock és oferir expressions rebuscades que impressionen els seus interlocutors pel seu enginy. En conclusió, per a Stock l'aspecte formal és més important que el contingut. Per analitzar aquets casos, s'empren les tècniques de traducció de Marco (2013, 168-169). L'autor recupera les tècniques de Delabatista (1996) i introdueix modificacions pel que fa als jocs de paraules. Aquesta classificació s'ha considerat adient per ser explicativa i detallada.

A continuació, s'analitzen els tres passatges que exemplifiquen l'exposat més amunt:

Taula 7. Anàlisi desglossada i proposta de traducció del PET 1.

TEXT BASE	CONTEXT	PUNT CONFLICTIU	TEXT META
„Gnädige Frau sind mir leider bisher nur akustisch begegnet.“	1. Sebastian confon la criada amb la senyora de la casa. 2. Torna a intentar resultar enginyós després del conflicte amb Urban.	begegnen (verb presencial)	—Senyora, disculpe que fins ara haja tingut el plaer de trobar-la sols acústicament.

En aquest cas, Stock emprà un verb presencial (*begegnen*) amb un adverb relacionat amb el sentit de l'oïda (*akustisch*), en lloc d'utilitzar una expressió del tipus *mit jdm. telefonieren*, «parlar amb algú per telèfon» (Duden). La proposta de traducció s'ha centrat en buscar un verb en català que portara càrrega presencial i també el factor casual que el verb en alemany conté. Al *DIEC*, el verb «trobar-se» en la forma pronominal té aquest significat: «coincidir per atzar amb algú en un lloc», llavors, encaixa com a equivalent. L'adverbi s'ha traduït literalment per no perdre l'efecte.

Taula 8. Anàlisi desglossada i proposta de traducció del PET 2.

TEXT BASE	CONTEXT	PUNT CONFLITIU	TEXT META
a) „Besten Dank, verehrter Brotgeber.“ b) „Lieber Herr Stock, darf ich mich, vorläufig auf diese Weise, als Brotgeber demonstrieren?“	Sebastian vol amollar un joc de paraules quan li passen el pa. Però el banquer ho diu primer.	S'entén <i>Brotgeber</i> de dues maneres: 1. Literal, persona que li passa/ofereix el pa a una altra. 2. Forma col·loquial per a empresari o cap.	a) «Moltes gràcies, ja em farà guanyar-me el pa». b) —Benvolgut Sr. Stock, ja el faré guanyar-se el pa; de moment, si vol servir-se'n d'aquest?

En aquest cas es tracta d'un joc de paraules amb el mot *Brotgeber*. I la clau és la doble lectura del terme. Partim del fet que en català no hi ha un substantiu amb la mateixa doble lectura encara que es canvie la imatge. Així que s'ha optat per cercar un fraseologisme que continguera ambdós significats. És tracta de la tècnica «No

UF→UF» que proposa Marco (2013, 169). S'introdueix una unitat fraseològica que al TB no hi és, en aquest cas, per la manca d'una paraula de les mateixes característiques a la llengua d'arribada. Les opcions que s'han barallat han sigut «guanyar-se les garrofes» i «guanyar-se el pa». La primera opció s'ha desestimat perquè el context és un sopar entre éssers humans. La segona opció combinada amb el verb «fer» en futur manté l'efecte i conté tant el significat primari com el secundari.

Taula 9. Anàlisi desglossada i proposta de traducció del PET 3.

TEXT BASE	CONTEXT	PUNT CONFLITIU	TEXT META
„Verehrter Herr Urban, darf ich Sie um die Hand Ihres Fräulein Tochter bitten?“	Sebastian sols vol ballar però acaba casat.	<p>Equivocació lleugera a l'hora de triar l'expressió.</p> <p>Utilitza: <i>um die Hand einer Frau bitten</i> (demandar-li al pare de la núvia el consentiment per a casar-se)</p> <p>En lloc de: <i>Darf ich bitten?</i> (invitació cortesa a ballar)</p>	—Estimat Sr. Urban, puc demandar-li la mà de la seua filla?

En aquest cas, Stock canvia lleugerament els elements de la unitat fraseològica, per tant, encara que la fórmula resultant també és idiomàtica, el significat canvia per complet. En aquest cas, ambdues llengües coincideixen amb la formulació de la unitat fraseològica i amb el significat de la mateixa, per tant, s'ha emprat la tècnica «UF→UF semblant» (Marco 2013, 169).

9 Conclusions

Els fraseologismes i els jocs de paraules són trets característics dels articles literaris del *feuilleton* alemany, un gènere molt conreat al llarg del segle XX. En el cas del text d'estudi, aquesta característica esdevé el nucli del desenvolupament de la trama, per tant, cal fer un estudi exhaustiu d'eixos elements abans d'oferir-ne una traducció.

El model del procés traductor que proposa Nord (1996) amb les modificacions que s'hi han afegit ha resultat útil per desenvolupar la tasca de traducció amb eficiència. Pel que fa a l'anàlisi pretranslativa (Nord, 2012), com que es tracta d'un model general i versàtil, es considera que pot aplicar-se a una gran quantitat de textos diferents. També, poden triar-se les categories que es volen analitzar sense haver de recórrer a totes. Això, combinat amb les tècniques de traducció proposades per Marco (2013) ha permès oferir una solució, que es considera adient, per als problemes de traducció plantejats inicialment. Solament, per l'extensió del treball, s'han analitzat, d'acord amb les categories proposades per Nord (2012), aquells elements que s'han considerat més representatius.

Encara que l'objecte d'estudi del treball ha sigut específic, ja que se centra en una obra i en un autor, es considera que pot marcar el començament d'una línia d'investigació. Es podria ampliar el camp d'estudi i fer una comparació d'altres obres i autors de l'època per tal de confirmar la hipòtesi que hi ha trets característics que comparteixen els textos, per exemple, i veure com es poden traduir.

Bibliografia

- DIEC. Institut d'estudis Catalans. Diccionari descriptiu de la llengua catalana. "trobar-se"; "mula"; rossí". Accés març 2019.
<https://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=diccionari>
- DCVB. Institut d'estudis Catalans. Diccionari-català-valencià-balear. "mula"; "rossí".
Accés març <http://dcvb.iecat.net/>
- Deutsches Historisches Museum, Berlin. Weimarer Republik. Kunst und Kultur.
Literatur. Lutz Walther. Gener 1999. Accés 18-5-2019.
<https://www.dhm.de/lemo/kapitel/weimarer-republik/kunst/sachlichkeit>
- Duden. Wörterbuch. "begegnen". Accés maig 2019. <https://www.duden.de/>
- Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Catalans i Centre de Terminologia
TERMCAT. Optimot. Consultes lingüístiques. "mula"; "rossí". Accés abril
2019. <https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>
- Erich Kästner Museum Dresden. Biographie. Accés abril 2019. <http://www.erich-kaestner-museum.de/erich-kaestner/biographie/>
- Hurtado Albir, Amparo. 2001. *Traducción y traductología. Introducción a la traductología*. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Lawick, Heike van. 2009. *Manual de traducció alemany-català*. Col·lecció Biblioteca de Traducció i Interpretació, 14. Vic: Eumo.
- Lawick, Heike van. 2018. *La idiomaticitat de cinegrames o gestos de negació i afirmació: un estudi comparatiu alemany-català amb metodologia de corpus*. *Cultura, llenguaje y representación*, 255-267 Recuperat de <http://www.e-revistas.uji.es/index.php/clr/article/view/3643>
- Literatur Welt. Neue Sachlichkeit/ Weimarer Republic. Accés 17-5-2019.
- Marco, Josep. 2002. *El fil d'Ariadna. Anàlisi estilística i traducció literària*. Col·lecció Biblioteca de Traducció i Interpretació, 7. Vic: Eumo.

- Marco, Josep. 2013. *La traducció de les unitats fraseològiques de base somàtica en el subcorpus anglès català*, en Bracho, Llum (ed.): *El corpus COVALT: un observatori de fraseologia traduïda*, (163-215) Aachen: Shaker Verlag.
- Nord, Christiane. 2012. *Texto base - texto meta. Un modelo funcional de anàlisi pretranslativo*. Castellón de la Plana: Publicaciones de la Universitat Jaume I.
- Pen International. Nuestra historia. Accés 17-05-2019. <https://pen-international.org/es/who-we-are/history>
- Planet Wissen. Der Nürnberger Prozess. Accés 17-5-2019. https://www.planetwissen.de/geschichte/deutsche_geschichte/nachkriegszeit/pwiedernuernbergerprozess100.html
- Planet Wissen. Deutsche Geschichte. Weimarer Republik. Gregor Delvaux de Fenffe. 20-08-2018. Accés 18-5-2019. https://www.planetwissen.de/geschichte/deutsche_geschichte/weimarer_republik/index.html
- Schumann, Uwe-Jens. Erich Kästner und die Bücherverbrennung. "Es war widerlich". *Spiegel Online* 08-05-2013. Accés 17-5-2019. <https://www.spiegel.de/einestages/schriftsteller-erich-kaestner-und-die-buecherverbrennung-1933-a-951105.html>
- UNESCO. Index Translationum. "Kästner, Erich; alemán-catalán". Accés 18-9-2019. <http://www.unesco.org/xtrans/bsresult.aspx?lg=2&lg=2&a=K%C3%A4stner%2C+Erich&stxt=&sl=deu&l=cat&c=&pla=&pub=&tr=&e=&udc=&d=&from=&to=&tie=a>
- Uzcanga Meinecke, Francisco. 2016. Pròleg. En *La eternidad de un día. Clàssicos del periodismo literario alemán (1823 - 1934)*, 9-14, 279-280. Barcelona: Acantilado.

Annexos

Text Base

ERICH KÄSTNER¹

Sebastian ohne Pointe

Sebastian Stock war ein glänzender Gesellschafter; er konnte geradezu für ein Genie der Konversation gelten — solange er allein war.

Er litt am Dialog. Das ist eine Manie, die als Berufskrankheit der dramatischen Schriftsteller gilt; so wie die Leinenweber und die Säurenarbeiter, die Diamantenschleifer und die Grubenpferde, die Bierbrauer und die Opersänger die ihre haben. Und sie besteht einfach darin, daß man in Dialogen denken muß. Freilich, harmlos klingt diese knappe Beschreibung nur dem, der jenen Jammer nie erfuhr. In Wirklichkeit handelt es sich um eine Spielart des Verfolgungswahnes, der hier zwar an keine gegenständlichen Komplexe, dafür aber an eine ganz bestimmte Ausdrucksform (eben an den Dialog) gebunden ist.

Der Kranke hat, beispielsweise, die Schneiderrechnung empfangen. Er liest eine ungewöhnlich hohe Summe, schüttelt den Kopf, beginnt im Zimmer zu wandern und unterhält sich mit dem Schneider, der — wohlgemerkt — gar nicht anwesend ist. Er macht ihm lebhaftere Vorwürfe, läßt ihn (dessen Stimme er, laut und im Geiste, nachzuahmen sucht) besorgt und frech antworten, sinnt auf neue, treffendere Einwände, der Schneider erbost sich, der Kunde kann sich nicht länger beherrschen — der Streit ist vollkommen.

Sebastian Stock litt schmerzlicher als die meisten seiner Leidensgefährten. Denn er war erstens kein Dramatiker, und zweitens besaß er den Ehrgeiz, aus seinem geheimen Leiden ein gesellschaftlich legitimes Talent machen zu wollen. Solange er insgeheim beide Rollen — die eigene und die des Gegenübers — zugleich spielte, so lange war er Meister. Sobald der andere aber zu existieren begann, seine Stimme tatsächlich erhob und, boshafterweise, ganz anders antwortete, als er, Stock, es ihm stumm diktierte, wurde der Mißerfolg bis zur Unerträglichkeit deutlich.

¹ Extret de: GRIESBACH, Heinz (1982): *Humor und Satire. Texte mit Übungen*. München, Max Hueber Verlag

Materielle Schäden erwuchsen ihm aus seiner Untugend nicht. Er war der Erbe eines gut angelegten Vermögens. Nur in jenen Jahren, als das Sicherste am meisten trog, rächte sich sein Gebrechen auch einmal in dieser Weise. Man hatte ihn einem Bankdirektor empfohlen, der in der Lage war, ihm einen Posten zu verschaffen, wo er nichts verderben und einiges gewinnen konnte. Nun, diese Finanzgröße —namens Frank— lud ihn zum Abendessen ein. Beim Mokka wäre dann wohl die Petition zur Sprache gekommen... Aber Sebastian Stock ging während des Essens wieder.

Lange bevor er der Einladung Folge leisten durfte, hatte er sich das Programm seines Auftretens zurechtgelegt. Zu Frau Frank wollte er sagen (da er mit ihr bereits telefoniert hatte): „Gnädige Frau sind mir bisher leider nur akustisch begegnet“ und zu ihm, falls dieser ihm das Brot reichen würde (für den Fall wollte Sebastian schon sorgen): „Besten Dank, verehrter Brotgeber.“

Auf diese spielerischen Glossen war er stolz und erhoffte viel von ihnen. Selbstverständlich hatte er sich die dazu erforderlichen Mienen überlegt und am Spiegel geübt. Das Bonmot, das ihr galt, wollte er mit weltmännisch lässigem Lächeln würzen; und die dem Direktor zugedachte Bemerkung hoffte er durch ein Zwinkern von beziehungsreicher Dauer besonders wirksam zu gestalten.

Es kam anders. Als er die Franksche Wohnung betreten hatte, kam ihm eine stattlich gekleidete, würdige Dame entgegen. Er machte eine untadelige Verbeugung und sagte — mit dem geplanten weltmännisch lässigen Lächeln, das ihm freilich ein wenig einfror: „Gnädige Frau sind mir leider bisher nur akustisch begegnet.“ Die Dame sah ihm skeptisch ins Auge und erklärte, die Herrschaften ließen sich für einen Moment entschuldigen, und er möge sie doch im Arbeitszimmer des Herrn Direktor erwarten.

Sebastian nickte automatisch und tastete sich wie ein Blinder hinter der Hausdame her. Dann stand er fünf Minuten am Fenster eines Zimmers, das nach Leder roch, und überlegte krampfhaft: ob er den Versuch bei der rechtmäßigen Frau Frank wiederholen solle oder nicht. Er konnte sich nicht entscheiden. Aber als das Ehepaar erschien, verbiß er seine Redensart und benahm sich ungeschickt, da er nicht bei der Sache war. Man setzte sich zu Tisch. Und Sebastian bereitete den zweiten Coup vor, der ihm — das schwor er sich zu — nicht mißlingen sollte. Es ist begreiflich, daß er wenig sprach, noch weniger aß und statt dessen den silbernen Brotkorb so fest anstarrte, daß es Herrn Frank auffiel.

Plötzlich schob sich also der silberne Brotkorb in Sebastians Gesichtsfeld, rückte näher und näher. Und wie aus dunkler Tiefe klang es an sein Ohr: „Lieber Herr Stock, darf ich mich, vorläufig auf diese Weise, als Brotgeber demonstrieren?“

Das war nicht eigentlich taktvoll gesprochen. Aber vielleicht trug nur Sebastians Blick die Schuld? Jedenfalls: ihn schien der Blitz getroffen zu haben. Er wurde tiefrot, hustete und vergaß vor Empörung darüber, daß er beraubt worden war, Brot zu nehmen. Frank blickte erstaunt und hielt den Korb mit engelsgleicher Geduld über den Tisch. Dann ärgerte er sich seinerseits und bemerkte doppelsinnig: „Sie lehnen ab, Herr Stock?“

Frank und Frau aßen eifriger, als es ihr Appetit guthieß — nur um ihren wunderlichen Gast nicht länger betrachten zu müssen. Sebastian begann sich selber lästig zu fallen. Er hatte Fieber und spürte, wie in ihm eine blindwütige Verlegenheit heranwuchs, der nichts und niemand standhalten würde.

Etwas mußte geschehen. Seine Stimme zitterte, als spreche er ein Sterbe-gebet: „Gnädige Frau sind mir bisher leider nur akustisch begegnet.“ Frank und Frau blickten sich an und lachten zirka drei Minuten. Sie schrie fast vor Wonne und Nervosität, und ihre Miene bat nur zuweilen und höchst unzulänglich um Entschuldigung. Ruckartig brachte sie hervor: „Ja... unsere Hausdame... erzählte schon davon... es ist... zu drollig!“ Dann kreischte sie gemäßigt weiter, während sich der Gatte auf die Schenkel schlug und rief: „Menschenskind... Aber bester Herr Stock! . Wo haben Sie bloß den Blödsinn her?“

Sebastian erhob sich steif, murmelte irgend etwas und verließ zunächst das Speisezimmer. Dann das Haus.

Schließlich ging er auf Reisen, um die Wirkung dieses letzten Rezepts zu versuchen. Und als ihm seine rhetorische Absicht endlich einmal glückte, wurde sein ärgstes Mißgeschick daraus.

Er war in einem großen Gebirgshotel abgestiegen, machte tagsüber Spaziergänge, saß abends, nach dem Diner, an einem der kleinen Hallentische und schaute den andern zu, als ob ihn ein Gitter von ihnen trenne. Er sah, wie sie tranken und tanzten, wie sie Flirts erledigten oder gar Leidenschaft mühevoll großzogen. So verging eine Woche. Und das Alleinsein fing an, ihn zu bedrängen.

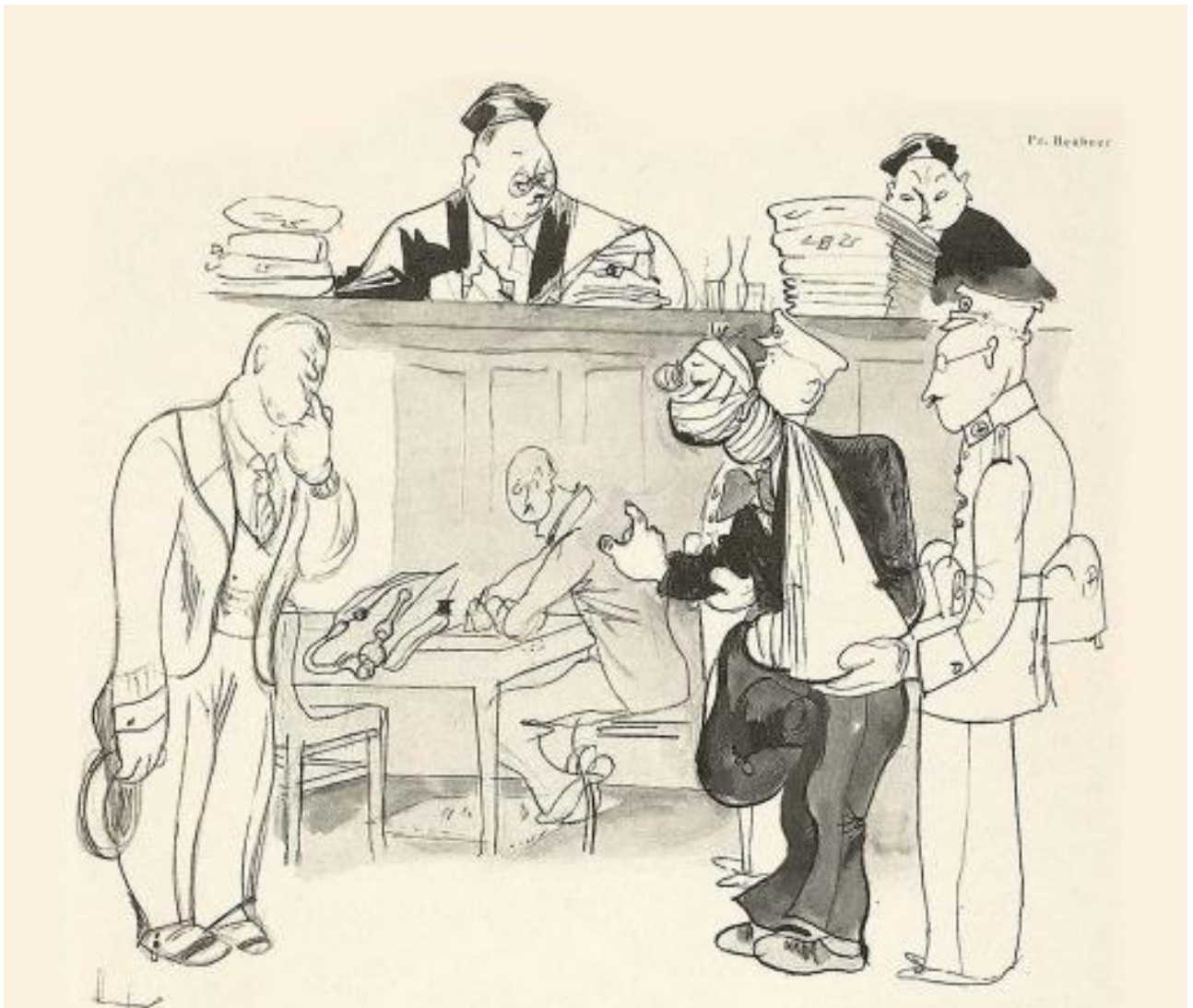
Eines Abends erblickte er einen gewissen Herrn Urban, den er aus der Vaterstadt flüchtig kannte, unter den Gästen. Urban setzte sich mit seiner Tochter an einen entfernten Tisch und verlor sich hinter einer Zeitung. Sebastian schlug das Herz. Seine Sehnsucht nach Geselligkeit wurde unbezwingbar, und in seinem Kopf begannen die Redensarten zu wirbeln. Endlich wurde sein Gesicht glücklicher. Das erlösende, das außergewöhnliche Wort schien gefunden.

Als die Kapelle einen Tanz intonierte, erhob er sich und ging in jene Ecke, in der sich Urban und Tochter langweilten. Er verbeugte sich. Sie waren erfreut. Und noch ehe sie etwas hätten äußern können, blendete er sie durch ein schelmisches Lächeln, das kein Ende nahm; dann verbeugte er sich nochmals vor dem Vater und sagte mit schönem Nachdruck: „Verehrter Herr Urban, darf ich Sie um die Hand Ihres Fräulein Tochter bitten?“

Er meinte nichts weiter als: Darf ich mit ihr eine Tour tanzen? Niemand wird das bezweifeln wollen. Aber Urban — heuchelte Unkenntnis, oder wußte er wirklich nichts über Sebastians Manie? —, Holzhändler Urban stand auf, klopfte ihm kernig auf die Schulter und rief: „Bravo, bravo! Ich schwärme für angenehme Überraschungen. Bitte nehmen Sie Platz, Sie eiliger Schwiegersohn! Haha! Nun, Lenchen, was sagst du zu dieser dringenden Nachfrage?“

Lenchen Urban ordnete ihre Frisur und erklärte, ihr sei es schon recht.

Jeder vernünftige Mensch hätte das Mißverständnis energisch aufgeklärt. Aber Sebastian Stock gehörte nicht zu ihnen. Und so wurde er mit einem Fräulein verheiratet, mit dem er nur hatte tanzen wollen. Seitdem geht er noch häufiger als ehedem in seinem Arbeitszimmer auf und ab. Und wenn seine Frau, Lenchen Stock, das Ohr an die Tür legt — sie tut es kaum noch —, hört sie eilige Schritte und erregtes Murmeln und greift sich an den Kopf.

Prozeß „Immertreu“

„Erkennen Sie in dem Angeklagten den Menschen, der Sie so zugerichtet hat?“

„Wieso zugerichtet? Er hat mir man bloß freundschaftlich uff die Schulter gekloppt und mir jut zugeredet.“

Sebastian ohne Pointe

VON ERICH KASTNER

Sebastian Etzel war ein glänzender Gesellschaftler; er konnte geradezu für ein Genie der Konversation gelten, — solange er allein war.

Diese (freilich betrübliche) Einschränkung muß man sich gefallen lassen. Und zum Trost mag die Versicherung gereichen: daß ihm, dem unermüdeten Helden dieser Geschichte, vor allen anderen jene nur allzu bedingte Gabe zu Mißgeschick und Halbtrauer verhalf.

Er liebte am Dialog. Das ist eine Manie, die als Recusorkrankheit der dramatischen Schriftsteller gilt; so wie die Keimenarbeiter und die Säurenarbeiter, die Diamantenschleifer und die Stubensperde, die Bierbauer und die Opernsänger die ihre haben. Und sie besteht einfach darin, daß man in Dialogen denken muß. Freilich, harmlos klingt diese knappe Beschreibung nur dem, der jenen Jammern nie erfuhr. In Wirklichkeit handelt es sich um eine Spielart des Verfolgungswahns, der hier zwar an keine gegenständlichen Komplexe, dafür

aber an eine ganz bestimmte Ausdrucksform (oben an den Dialog) gebunden ist.

Der Kranke hat, beispielsweise, die Schneidrechnung empfangen: Er liest eine ungewöhnlich hohe Summe; er schüttelt den Kopf, beginnt im Zimmer zu wandern und unterhält sich mit dem Schneider, der — wohlgenut — gar nicht antwortend ist. Er macht ihm lebhaftest Vorwürfe, löst ihn (dessen Stimme er, laut oder im Geiste, nachzusprechen sucht) bejertzt oder frech antwortet; er stürzt auf neue treffendere Einwände, der Schneider erboßt sich, der Kunde kann sich nicht länger beherrschen — der Streit ist vollkommen...

Sebastian Etzel litt schmerzlicher als die meisten seiner Leidensgefährten. Denn er war erstens kein Dramatiker, zweitens besaß er den Ehrgeiz, aus seinem geheimen Leiden ein gesellschaftlich legitimes

Der Verleger

„Nun, lieber Herr, was gute Illustrationen für mein ‚Magazin‘ sein sollen, die müssen uff de Jugendlischen künstlerisch, uff det teilsen Alter erotisch und uff Treise unglücklich wirken!“

Talent machen zu wollen. Solange er insofern beide Rollen — die eigene und die des Gegenüber — zugleich spielte, solange war er Meister. Sobald der andere aber zu existieren begann, seine Stimme tatsächlich erhebt und, boshafterweise, ganz anders antwortete, als er, Stod, es ihm diktierte, würde der Misserfolg bis zur Unentzählbarkeit deutlich. Es fiel keinem Menschen ein, so zu beginnen oder zu erwidern, daß Stod seinen Blick, seine Anspielung, seine Ironie lancieren konnte.

Materielle Schäden erwachsen ihm aus seiner Untugend nicht. Er war der Erbe eines gut angelegten Vermögens. Nur in jenen Jahren, als das Silberste die meisten betrug, rächte sich sein Verbrechen auch einmal in dieser Weise. Man hatte ihn einem Bankdirektor empfohlen, der in der Lage war, ihm einen Posten zu verschaffen, wo er nichts verderben und einiges gewinnen konnte. Nun, diese Finanzgröße — namens Frank — lud ihn zum Abendessen ein. Beim Mokka wurde dann wohl die Petition zur Sprache gekommen... Aber Sebastian Stod ging während des Essens wieder.

Langsam bevor er der Einladung Folge leisten durfte, hatte er sich das Programm seines Auftretens zurechtgelegt. Zu Frau Frank wollte er sagen (da er mit ihr bereits telefoniert hatte): „Gnädige Frau sind wie bisher leider nur akustisch begegnet“; und zu ihm, falls dieser ihm das Wort reichen würde (für den Fall wollte Sebastian schon sorgen): „Besten Dank, verehrter Brotgeber.“ Auf diese recht spielerischen Vorfälle war er stolz und erhoffte viel von ihnen. Selbstverständlich hatte er sich die dazu erforderlichen Mienen überlegt und gut am Spiegel geübt. Das Vermeint, das ihr galt, wollte er mit weitmännlich lässigen Lächeln würzen; und die dem Direktor zugesagte Bemerkung hoffte er durch ein Finkeln von beziehungsreicher Dasser besonders wirksam zu gestalten.

Es kam anders... Als er die Frank'sche Wohnung betreten hatte, kam ihm eine stattlich gekleidete, würdige Dame entgegen. Er machte eine untadelige Verbeugung und sagte — mit dem geplanten, weitmännlich lässigen Lächeln, das ihm freilich ein wenig einfiel: „Gnädige Frau sind mir leider bisher nur akustisch begegnet...“ Die Dame sah ihn skeptisch ins Auge und erklärte, die Herrschaften liefen sich für einen Moment entschuldigen, und er möchte sie doch im Arbeitszimmer des Herrn Direktors erwarten.

Sebastian nickte automatisch und tastete sich wie ein Blindes hinter

der Hausdame her. Dann stand er fünf Minuten am Fenster eines Zimmers, das nach jeder noch, und überlegte krampfhaft, ob er den Versuch bei der rechtmäßigen Frau Frank wiederholen sollte oder nicht. Er konnte sich nicht entscheiden. Aber als das Ehepaar erschien, verließ er seine Redensart und benahm sich ungeschickt, da er nicht bei der Sache war... Man setzte sich zu Tisch. Und Sebastian bereitete den zweiten Coup vor, der ihm — das schmeckte er sich zu — nicht mißlingen sollte. Es ist bezeichnend, daß er wenig sprach, noch weniger als und statt dessen den silbernen Brotkorb so fest anstarrte, daß es Herr Frank auffiel.

Plötzlich schob sich also der silberne Brotkorb in Sebastians Gesichtsfeld; rückte näher und näher. Und wie aus dunkler Tiefe klang es an sein Ohr: „Lieber Herr Stod, darf ich mich, vorläufig auf diese Weise, als Brotgeber demonstrieren?“

Das war nicht eigentlich taktvoll gesprochen. Aber vielleicht trat nur Sebastians Blick die Schuld? Jedenfalls: ihn schien der Blick getroffen zu haben. Er wurde tiefrot, hustete und vergaß vor Empörung darüber, daß er bewacht worden war, Brot zu nehmen. Frank blickte erstaunt und hielt den Korb mit augenleuchtender Würde über den Tisch. Dann ärgerte er sich seinerseits und bemerkte gütig: „Sie schämen ab, Herr Stod?“

Frank und Frau aßen eifriger, als es ihr Appetit guthieß, — um um ihren wunderlichen Gast nicht länger betrachten zu müssen. Sebastian begann sich selbst lässig zu fällen. Er hatte Fieber und

(Fortsetzung Seite 146)

Karl Werrth

Ablehnung

„Entwädet Sie dieser letzten Tag des Rennens nicht vorzüglich?“
„Na, beivaten mücht' ich Sie nich vor übermorgen, Fräuleincht!“

Sebastian ohne Pointe

Von Erich Kästner

(Fortsetzung von Seite 146)

spürte, wie in ihm eine blindwütige Verlegenheit heranwuchs, der nichts und niemand standhalten würde. Ihm war: sein Kopf volle mechanisch im Kreise...

Etwas mußte geschehen. Seine Stimme zitterte, als spreche er ein Sterbegebet: „Gnädige Frau sind mir bisher leider nur akustisch begegnet.“ Frank und Frau blickten sich an und lachten zirka drei Minuten. Sie schrie fast vor Wonne und Nervosität; und ihre Miene bat nur zuweilen und höchst unzulänglich um Entschuldigung. Rückartig brachte sie hervor: „Ja... unsere Hausdame... erzählte schon davon... es ist... zu drollig!“ Dann kreischte sie gemäßig weiter, während sich der Gatte gräßlich auf die Schenkel schlug und rief: „Menschenskind... Aber bester Herr Stock!... Wo haben Sie bloß den Blödsinn her?!“ (Er war eben doch recht ungebildet.)

Sebastian erhob sich steif, murmelte irgend etwas und verließ zunächst das Speisezimmer. Dann das Haus. Die Serviette hielt er noch auf der Straße in der linken Hand.

Schließlich ging er auf Reisen, um die Wirkung dieses letzten Rezepts zu versuchen. Und als ihm seine rhetorische Absicht endlich einmal glückte, wurde sein ärgstes Mißgeschick daraus...

Er war in einem großen Gebirgshotel abgestiegen; machte tagsüber Spaziergänge, saß abends nach dem Dinner an einem der kleinen Hallentische und schaute den anderen zu, als ob ihn ein Gitter von ihnen trenne. Er sah: wie sie tranken und tanzten; wie sie Gliris erlebten oder gar Leidenschaften mühevoll großzogen. So verging eine Woche. Und das Alleinsein fing an ihn zu bedrängen.

Eines Abends erblickte er einen gewissen Herrn Urban, den er aus der Vaterstadt flüchtig kannte, unter den Gästen. Urban setzte sich mit seiner Tochter an einen entfernten Tisch und verlor sich hinter einer Zeitung. Sebastian schlug das Herz. Seine Sehnsucht nach Beselligkeit wurde gewaltig; und in seinem Kopfe begannen die Redensarten zu wirbeln. Endlich wurde sein Gesicht glücklicher. Das erlösende, das außergewöhnliche Wort schien gefunden.

Als die Kapelle einen Tanz intonierte, erhob er sich und ging in jene Ecke, in der sich Urban und Tochter langweilten. Er verbeugte sich. Sie waren erfreut. Und noch ehe sie etwas hätten äußern können, blendete er sie durch ein schelmisches Lächeln, das kein Ende nahm; dann verbeugte er sich nochmals vor dem Vater und sagte mit schönem Nachdruck: „Berehrteter Herr Urban, darf ich Sie um die Hand Ihres Fräulein Tochter bitten?“

Er meinte nichts weiter als: Darf ich mit ihr eine Tour tanzen?

J. Maçon

Reichsinnenminister Severing

eilt seinem bedrohten Ministerkollegen Braum zu Hilfe mit einer wuchtigen Entlastungs-offensive gegen das bayerische Titelwejen.

Sexual-Verjüngung des Mannes

durch **Erectobin**. Auf wissenschaftlicher Grundlage aufgebautes Sexual-Anregungs- und Kräftigungsmittel. 100 Port. 8,75 Rm (porto- und spesenfrei). Probe mit Beschreibung gegen Einsendung von 2,05 Rm in Briefmarken. Schreiben Sie nur an die alleinige Versandstelle:

Löwen-Apotheke in Hannover

TIMM'S KRÄUTERKUREN

WELTBEKANNT

Nachweis. viele Erfolge ohne Berusstörung bei inneren und äußeren Leiden. Durch alle Apotheken zu beziehen wo nicht, wende man sich an

N. Timm, Chem. Pharm. Laboratorium Hannover, Odeonstr. 3. Brosch. gratis.

Die Frau

Ein neuzeit. Gesundheitsbuch von Dr. med. P. u. l. Mit 76 Abb. Inh.: Der weibl. Körper, Periode, Ehe u. Geschlechtstriebe, Schwangerschaft, Verhüt. u. Unterbrech. d. d. m. e. l. b., Geburt, Wochenbett, Prostitut., Geschlechtskrankh., Wechseljahre usw. Kartoniert 4.—, Halbleinen 5.— M. Porto extra

Versand **HELLAS, Berlin-Tempelhof 187**

Geheim-photographien

Seltene Aufnahmen
Man verlange
Musterendung
Pariser Importen
Bonn 1Ew

Buchversand-Geschäft

richtet allerorts ein. Kredit-bilite und Propagandaunterstütze. Uns. Vertriebs-system bringt Massenumsatz; Verlangen Sie sof. Näheres **Sonnen-Verlag Berlin Tempelhof**

Alle Männer

die infolge schlechter Jugend-Gewohnheiten, Ausschreitungen u. dgl. an dem Schwinden ihrer besten Kraft zu leiden haben, wollen keinesfalls versäumen, die Heilvolle u. aufklärende Schrift eines Nerven-ärztes über Ursachen, Folgen u. Aussicht auf Heilg. der Nerven-schwäche zu lesen. Illustr., neu bearbeit. Zu bez. f. M. k. 2.— l. Briefm. k. v. Verlag Estomous, Genf 100 (Schweiz).

Ausprobieren: Männer!

Neue Kraft! Man kennt heute nur noch

„Okasa“

(nach Geheimrat Dr. med. Lahusen). Das einzig dastehende hochwertige Sexual-Kräftigungsmittel (sexuelle Neurasthenie). Notariell beglaubigte Anerkennungen von zahlreichen Aerzten und tausende Dankschreiben dankbarer Verbraucher beweisen die einzig dastehende Wirkung! Trotzdem gibt es noch Zweifler! Wir versend. daher nochmals, diskret verschlossen, ohne jede Absender-Angabe

10000 Probepackungen umsonst

ohne jede Verpflichtung gegen 30 Pf. Doppel-Brief-Porto; wir legen hochinteressante Broschüre bei General-Depot u. Alleinversand für Deutschland Radiauers Krone-Apotheke, Berlin W. 69 Friedrichstrasse 189

Beachten Sie genau: Okasa (Silber) für den Mann Originalpackung 9,50 Mk. / Zu haben in Okasa (Gold) für die Frau Originalpackung 10,50 Mk. / allen Apotheken!

**Auf den Kopf könnt man sich stellen
legt das Haar sich nicht in Wellen.
Ja, da gibt's ein Mittel nur
Sebald's Haar-tinktur**

PREIS: 2.10 UND 4.00 1.LTR. 12.00 MK.

Bei etwaigen Bestellungen bittet man auf die Münchner „Jugend“ Bezug zu nehmen

1929 / JUGEND Nr. 9